

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

2020

Jana Martinovská

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

STUDIUM V OBLASTI PEDAGOGICKÝCH VĚD

– SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

2018-2020

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Jana Martinovská

**Výuka předmětu Knihařská výroba pro žáky se
speciálními vzdělávacími potřebami**

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená závěrečná práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 26.3.2020

Jana Martinovská

.....

Anotace

Závěrečná práce se zabývá problematikou výuky odborného výcviku u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Cílem práce je navrhnout způsob výuky Knihařské výroby u vybraných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Text závěrečné práce je rozdělen na teoretickou a praktickou část. Teoretická část pojednává o historii a celkovém vývoji školy. Dále je zde charakterizován obor Knihař. Poslední část teorie pojednává o základních postiženích a znevýhodněních vybraných žáků z praktické části. V praktické části jsou na úvod stručně rozebrány základní dílčí úkony knihařské práce. Zbytek praktické části je rozdělen do dvou pomyslných částí. V první části je u každého žáka rozebrána kazuistika a v druhé části jsou popsány dílčí úkony, jak s žáky pracují a jak je zvládají.

Klíčová slova

Kazuistika, Knihař, Knihařská výroba, odborný výcvik, speciální vzdělávací potřeby, Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara

ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST	2
1 O ŠKOLE.....	2
1.1 Z historie	2
1.2 Obory vyučované v současnosti	3
1.3 Další činnosti školy.....	4
2 CHARAKTERISTIKA OBORU KNIHAŘ.....	6
3 CHARAKTERISTIKA POSTIŽENÍ/ZNEVÝHODNĚNÍ.....	8
3.1 Spastická kvadraparetická mozková obrna	8
3.2 Atrofie zrakového nervu	8
3.3 Mentální retardace	9
3.4 Epilepsie.....	10
3.5 Balbuties.....	11
3.6 Specifické poruchy učení a chování	11
3.7 Atypický autismus	12
3.8 Williams Beurenův syndrom (Williamsův syndrom).....	13
PRAKTICKÁ ČÁST.....	14
4 KAZUISTIKA CHLAPCE Č.1	17
4.1 Práce s chlapcem č. 1	17
5 KAZUISTIKA CHLAPCE Č. 2	20
5.1 Práce s chlapcem č. 2.....	20
6 KAZUISTIKA CHLAPCE Č. 3	23
6.1 Práce s chlapcem č. 3	23
7 KAZUISTIKA DÍVKY Č. 1	26
7.1 Práce s dívkou č. 1	26
ZÁVĚR	29
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	30

ÚVOD

Střední škola Aloyse Klara je určena pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Je zde několik oborů, ze kterých si potencionální studenti mohou vybrat. Cílem této závěrečné práce je navrhnout způsob výuky Knihařské výroby u vybraných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Vzhledem k tomu, že škola není zaměřena jen na jeden druh postižení, je práce velmi rozmanitá. Je zde široká škála možností jak s žáky pracovat v jednom jediném předmětu. Tato práce tím pádem nikdy nemůže být monotónní u žádného výrobku. Každý student má jiné potřeby a tím to dodává práci na kreativě.

V teoretické části se zabývám stručně historií školy. Dozvíme se kdy a za jakých okolností byl původní slepecký ústav založen, jaký byl další vývoj této školy po smrti Aloyse Klara, kdy jej přebíral jeho syn Pavel Aloys Klar a jakými nesnázemi prošel. Dále se dozvíme jak ústav fungoval během válek a jaké obory byly průběžně zakládány. Postupně se dostaneme z historie až do současné podoby školy. Dále bude následovat přehled současných vyučovaných oborů pro žáky a kurzů pro širokou veřejnost. V závěru této kapitoly je souhrn akcí a kurzů, na které se žáci po dobu svého studia mohou těšit.

Druhá kapitola teoretické části se zabývá ucelenou charakteristikou oboru Knihař. Seznámíme se s učebními osnovami tohoto oboru, praxí a podpůrnými opatřeními tohoto oboru. V závěru kapitoly je pojednáno o závěrečných zkouškách a uplatnění absolventů.

Ve třetí a poslední kapitole praktické části se obeznámíme s častými i vzácnějšími druhy postižení či znevýhodnění, které se objevují u vybraných žáků pro tuto závěrečnou práci.

V praktické části se pak dále zabývám základními dílčími úkony, které žáky budou doprovázet po celou dobu jejich studia. Hlavní část závěrečné práce tvoří kazuistiky a práce s jednotlivými žáky – jak pracují, s čím mají potíže, co vzhledem ke svému postižení/znevýhodnění nesvedou, jak jim pomoci a jak jim práci co nejvíce ulehčit.

TEORETICKÁ ČÁST

1 O ŠKOLE

1.1 Z HISTORIE

Klarův ústav byl založen 1. března 1832 při příležitosti 40. výročí začátku vlády císaře Františka I., jako druhý slepecký ústav v českých zemích. Při tomto obřadu ústav dostal jméno svého zakladatele, jímž byl Aloys Klar (1763-1833). *„Za vlastní datum vzniku ústavu je však považován 4. říjen 1832, kdy do ústavu přišlo prvních 5 chovanců. Ústav se nejprve nacházel v pronajatém domě. Klar si ovšem uvědomoval, že pro slepce by bylo lepší, kdyby se nacházeli na stálém místě, které by pro ně bylo dobře známé a kde by se tak mohli pohybovat bez průvodců. Obrátil se proto na samotného císaře Františka I., od kterého dostal místo mezi Starými zámeckými schody a Daliborkou, které na vlastní náklady přeměnil v upravenou zahradu a po své smrti věnoval do trvalého vlastnictví ústavu slepců.“¹*

Poté, co Aloys Klar zemřel, ústav spravoval jeho syn Pavel Aloys Klar (1801-1860). Upozornil na nevhodné prostory a sám císař mu přislíbil pomoc, díky které byl ústavu 2. 2. 1834 přidělen Dům dřevařských písařů. Základní kámen pro výstavbu byl položen 18. 9. 1836. Působení ústavu narušil revoluční rok 1848. Budovu museli uvolnit pro vojenskou správu. Ta zde sídlila až do roku 1884, kdy byla budova zbourána. Znovu se tak začalo se stavbou budovy.

O chod Klárova ústavu se zasloužil i Rudolf Maria Klar, jenž byl posledním tohoto rodu. Za jeho vedení se z řemesel vyučovalo pletení, předení, košíkářství, vyplétání židlí a později kartáčnictví.

S příchodem 20. století byla zavedena do výuky strojní výroba pletení. Nově byla také možnost výučního listu.

S příchodem 1. světové války byl rozvoj ústavu zastaven a budova se stala rehabilitačním centrem pro osleplé vojáky.

Další významná etapa Klárova ústavu nastala po druhé světové válce, kdy byl přestěhován do Krče. Vzniká tak učňovská škola s obory čalouník, knihař, mechanik, kartonážník a strojní zámečnick, která je od roku 1951 spravována státem. Do školy byli nově přijímáni i studenti se zbytky zraku nebo slabozrací.

¹ Citace *Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara* [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://aklar.cz/>

„V roce 1968 zde byla zřízena i tříletá nižší ekonomická škola pro administrativní pracovníky, jejíž absolventi poté nacházeli velmi dobré uplatnění v praxi. S rokem 1979 přišla řada nových zákonů. Důsledkem jednoho z nich byl vznik odborných učilišť. Škola se tak stala Středním odborným učilištěm pro zrakově postiženou mládež. Při učilišti byla zřízena i střední ekonomická škola s pětiletou docházkou, jejíž absolventi získali maturitu“²

Po roce 1989 učiliště nově přijímalo žáky s lehkým mentálním postižením, tělesným postižením a žáky zdravé.

„Od roku 1993 je škola právním subjektem a od roku 1994 je i příspěvkovou organizací. Ve školním roce 1996/1997 se stala fakultní školou FTVS UK Praha.

Od školního roku 2001/2002 se mění název školy na Speciální školy Aloyse Klara.

K další změně názvu došlo ve školním roce 2005/2006. Od tohoto roku nese škola název Střední škola Aloyse Klara.

Poslední změna názvu školy proběhla 1. 1. 2013, kdy se po připojení mateřské školy se speciálně pedagogickým centrem mění název školy na Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara.“³ Mateřská škola se speciálně pedagogickým centrem sídlí na Praze 4 v Horáčkově ulici.

1.2 OBORY VYUČOVANÉ V SOUČASNOSTI

V současné době je na škole vyučováno celkem 11 oborů. Patří mezi ně učební obory dvouleté a tříleté, obory maturitní a nástavbové.

- *Tříleté obory zakončené závěrečnou zkouškou:*
 - *Výrobce a dekoratér keramiky – 28-57-H/01*
 - *Knihář – 34-57-H/01*
 - *Čalouník – 33-59-H/01*
 - *Keramická výroba – 28-57-E/01*
 - *Zpracovatel přírodních pletiv – 33-58-E/01*
 - *Rekondiční a sportovní masér – 69-53-H/01*

² Citace *Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara* [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://aklar.cz/>

³ Citace *Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara* [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://aklar.cz/>

- *Čtyřleté obory zakončené maturitní zkouškou:*
 - *Textilní výtvarnictví – 82-41-M/14*
 - *Masér sportovní a rekondiční – 69-41-L/02*
- *Dvouletý obor zakončený závěrečnou zkouškou:*
 - *Textilní a oděvní výroba – 31-57-E/01*
- *Dvouleté nástavbové obory ukončené maturitní zkouškou*
 - *Masér sportovní a rekondiční – 69-41-L/51*
 - *Podnikání – 64-41-L/51⁴*

1.3 DALŠÍ ČINNOSTI ŠKOLY

Kromě středoškolského vzdělání organizuje škola také oborové kurzy ve dvou úrovních - základní a navazující. Kurzy jsou určeny i pro širokou veřejnost.

- *Základní kurzy:*
 - *Čalouník*
 - *Knihař*
 - *Knihař – výroba paspart*
 - *Keramik*
 - *Sportovní a rekondiční masér*
 - *Košikář*
 - *Kurz navrhování a šití – základy oděvní tvorby*
- *Navazující kurzy:*
 - *Čalouník I – čalounění soudobou technologií s použitím pěnových materiálů*
 - *Čalouník II – čalounění područek a opěradel klasickou technologií s použitím klasických materiálů*
 - *Čalouník III – praktické čalounění jednoduchých sedáků a křesel klasickou i soudobou technologií*
 - *Knihař – výroba paspart⁵*

⁴ Citace: MARTINOVSKÁ, Jana. *Učební text pro odborný výcvik - obor knihař, 1. ročník*. Praha, 2018. Bakalářská práce. České vysoké učení technické, Masarykův ústav vyšších studií. Vedoucí práce Doc. Ing. David Vaněček Ph.D.

⁵ Citace: MARTINOVSKÁ, Jana. *Učební text pro odborný výcvik - obor knihař, 1. ročník*. Praha, 2018. Bakalářská práce. České vysoké učení technické, Masarykův ústav vyšších studií. Vedoucí práce Doc. Ing. David Vaněček Ph.D.

Pro studenty 1. ročníků škola pořádá adaptační kurz. Každý den je rozdělen do 4 bloků, ve kterých si vyzkoušejí práce z dalších oborů. Do kurzu jsou dále začleněny sportovní aktivity a celodenní turistický výlet, který je rozdělený na 2 trasy. Žáci jsou pak rozděleni do skupin podle svých fyzických schopností.

Ve druhém ročníku mohou žáci absolvovat na lyžařský kurz. Na jaře se pořádá sportovní kurz, kde si vyzkoušejí různé vodní sporty a lukostřelbu. Součástí kurzu je pořádání sportovních turnajů, například v atletice, hodů koulí, diskem a oštěpem.

Během roku jsou pro studenty organizovány turnaje ve stolním tenisu, fotbalu, volejbalu, goalbalu, nohejbalu nebo v přespolním běhu.

Na Vánoce je pro žáky a jejich rodiny připravováno Adventní odpoledne, při kterém probíhá prodej výrobků našich žáků. Součástí je pohoštění a akci provází hudební doprovod.

Další akcí pro žáky je Magická zahrada. Každoročně je zaměřena na nějaké téma, například Staročeský jarmark, Cirkus nebo Orient. Letos by měla být Magická zahrada v duchu Olympijských her.

2 CHARAKTERISTIKA OBORU KNIHAŘ

Obor Knihař na Střední škole Aloyse Klara je tříletý denní učební obor. Je zakončený závěrečnou zkouškou a obdržením výučního listu. Tento obor, stejně jako všechny ostatní obory na škole, je určen pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Učební osnovy tohoto oboru zahrnují:

- český jazyk a literaturu (rozvíjí oblasti českého jazyka, komunikačních a slohových dovedností, estetickou výchovu a literární přehled),
- anglický nebo německý jazyk (rozvíjí řečově dovednosti v poslechu, čtení textů, mluveného slova a písemného projevu; výstupem by je znalost jazyka na úrovni A2),
- občanskou výchovu (rozvíjí znalosti všeobecného přehledu a je rozčleněna do několika oblastí týkající se společnosti, principu demokracie, práva a ekonomiky),
- fyziku (je zaměřena na rozvíjení logiky, analýzu a vyhodnocování, komunikaci, schopnosti vyhledávání informací a porozumění ekologii),
- matematiku (je zaměřena na rozvíjení logiky, ovládnutí základních matematických operací, porozumění slovním úlohám a jejich transformací do matematického zápisu a rozvíjení prostorového vnímání),
- tělesnou výchovu (rozvíjí pohybové schopnosti, fyzickou kondici a výchovu)
- informační a komunikační technologii (je zaměřena na pochopení základních operací výpočetních systémů a orientaci v těchto technologiích),
- ekonomiku (je zaměřena na studovaný obor v oblasti pracovního uplatnění, hodnot společenských a finančních, rozvíjení finanční gramotnosti a nakládáním s materiály a úsporou energií),
- technologii (je zaměřena na teoretické znalosti z oboru v ruční i průmyslové výrobě, názvosloví, polygrafické normy, knihařské a kartonážní technologické postupy a využití strojů),
- základy polygrafie (je zaměřena na znalost historie knihařství a tiskových technik, seznamuje s materiály - jejich výrobou a skladováním, typografií, korekturami, s výrobními linkami používanými v polygrafii a s procesem vzniku tiskovin),
- a knihařskou výrobu (je zaměřena na zdokonalování se v manuální práci, přesnosti, logického uvažování, na úsporu prací s materiály, odpovědností za vlastní práci a udržování čistého pracoviště).

Žáci jednou týdně docházejí na praxi do tiskárny České pošty, kde se seznamují s prací a stroji v provozu. Jsou zde seznámeni s kompletní výrobou různých tiskovin od předtiskové přípravy až po expedici.

Podpůrná opatření těchto žáků spočívají například ve spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry, pomocí asistenta pedagoga, tlumočnicka, přizpůsobení studijních materiálů žákům dle jejich potřeb (zvětšování textu, audio formát, Braillovo písmo), úpravě organizace výuky, sestavení individuálního vzdělávacího plánu či kompenzačními pomůckami (světelná lupa, notebook nebo tablet s hlasovým výstupem, stoly se sklopnými deskami,...).

Závěrečná zkouška je rozdělena do tří částí:

- 1. část – je praktická zkouška trvající dva dny. Celková časová dotace je 14 hodin. Jejím předmětem je zhotovení dvou výrobků. Většinou se jedná o jednu složitější vazbu a jeden jednodušší výrobek, případně jednodušší vazbu.
- 2. část – je písemný test, ve kterém popisují technologický postup dané vazby nebo výrobku a také obsahuje otázky z polygrafie.
- 3. část – je ústní zkouška, která je rozdělena do tří tematických celků:
 - 1. část jsou otázky z technologie
 - 2. část jsou otázky z polygrafie
 - 3. část jsou otázky ze světa práce

Po úspěšném absolvování studia je absolvent schopen sám vyrábět různé kartonážní výrobky, různé druhy vazeb včetně převazby starších knih a paspartování. Ovládá samostatnou práci na knihařských a polygrafických strojích. Zvládne práci s různými knihařskými i neknihařskými materiály. Dokáže rozhodnout o vhodnosti materiálu a druhu lepidla.

Absolventi mohou pokračovat v nástavbovém studiu oboru Podnikání a zakončit tak své studium maturitou.

Absolventi oboru Knihař se mohou uplatnit v knihařských nebo kartonážních dílnách, polygrafickém průmyslu nebo si mohou zařídit živnost a provozovat tak svoji knihařskou dílnu.

3 CHARAKTERISTIKA POSTIŽENÍ/ZNEVÝHODNĚNÍ

3.1 SPASTICKÁ KVADRUPARETICKÁ MOZKOVÁ OBRNA

Pojem mozková obrna (G80) je používán od roku 2010, kdy bylo aktualizováno druhé vydání MNK-10. Dříve byl užíván název dětská mozková obrna, který zavedl Ivan Lesný roku 1959.

Mozková obrna vzniká postižením mozku v prenatálním, perinatálním nebo postnatálním období. Způsobuje poruchy pohyblivosti a jejího vývoje. Dělí se na dvě základní skupiny:

- Spastická mozková obrna, při které je svalové napětí zvýšené.
 - Spastické formy jsou dále děleny na diparetické, hemiparetické a kvadruparetické mozkové obrny.
- Nespastická mozková obrna, při které je svalové napětí sniženo.
 - Nespastické formy jsou děleny na hypotonické, dyskinetické a mozečkové.

Spastická kvadruparetická mozková obrna, jak již název napovídá, spadá do forem spastických. Jedná se o nejtěžší podobu spastických forem mozkové obrny všech čtyř končetin, avšak nejčastější. Nejvíce bývají postiženy dolní končetiny. Je následkem poškození pravé i levé mozkové hemisféry, které vznikají krvácením nebo poškozením.

Osoba s tímto postižením bývá odkázána na pomoc druhé osoby. Podle mentální zdatnosti se nejčastěji pohybují na mechanickém nebo elektrickém vozíku.

U spastické kvadruparetické formy mozkové obrny je vysoká šance k výskytu dalších přidružených postižení, například:

- poruchy řeči
- mentální retardace
- zrakové vada
- epilepsie

3.2 ATROFIE ZRAKOVÉHO NERVU

„Jde o vážnou funkční poruchu, kdy degeneruje nervová tkáň druhého neuronu zrakové dráhy. Hlavním příznakem je změna barvy papily – terče zrakového nervu do bělavého zabarvení. Příčinou může být dědičná zátěž, úraz, intoxikace organismu, zánětlivé onemocnění, tumor. Tato porucha je často součástí kombinovaného postižení. Děti mají od

*narození značně sníženou zrakovou ostrost, vidění se může pohybovat od slabozrakosti až po nevidomost.*⁶

3.3 MENTÁLNÍ RETARDACE

Je nevratné a trvalé snížení duševního vývoje. Může vzniknout organickým poškozením mozku nebo centrální nervové soustavy. Inteligence je postižena ve všech oblastech. V MNK-10 ji najdeme pod označením F70 – 79.

Dříve byla označována jako oligofrenie, duševní zaostalost nebo slabomyslnost.

Mentální retardaci lze rozdělit do šesti úrovní a lze ji změřit klasickými inteligenčními testy:

- Lehká mentální retardace – F70
 - Pohybuje se v pásmu IQ 50-69. Jde o nejčastější formu mentální retardace.
 - Přibližný mentální věk se pohybuje mezi 9 - 12 rokem. Při studiích mají potíže spíše s teorií než s praxí. V dospělosti jsou převážně soběstační.
- Střední mentální retardace – F71
 - Pohybuje se v pásmu IQ 35-49.
 - Přibližný mentální věk se pohybuje mezi 6 - 9 rokem. Při studiích potřebují odborný dohled. Naučí se číst, psát a základy počítání. Mohou mít potíže s porozuměním a používáním řeči. Málokdy jsou jedinci soběstační.
- Těžká mentální retardace – F72
 - Pohybuje se v pásmu IQ 20-34.
 - Přibližný mentální věk se pohybuje mezi 3 - 6 rokem. Těžká mentální retardace je v mnohém podobná střední mentální retardaci, avšak v těžší formě. Čtení, psaní i počítání jim činí značné potíže, zvládnout to buď částečně, nebo vůbec. Podstatně je zasažena motorika jedince.
- Hluboká mentální retardace – F73
 - Pohybuje se v pásmu IQ nižší než 20.
 - Přibližný mentální věk se odhaduje do tří let. V zásadě zcela neporozumí řeči, nejsou soběstační a často se nedokáží sami pohybovat.

⁶ Citace RÖDEROVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.

- Jiná mentální retardace – F78
 - Stanovuje se tedy, pokud není možné vyplnit s klientem klasické standardizované testy, tak aby měli odpovídající výsledek. Může se jednat například o osoby se smyslovým postižením, autismem nebo těžkým tělesným postižením.
- Neurčená mentální retardace – F79
 - Stanovuje se v situaci, kdy nejsou k dispozici všechny informace, nicméně je prokázána mentální retardace.

3.4 EPILEPSIE

Nazývána též padoucnice, je neurologické záchvatovité onemocnění různého původu. Vyvolávají je neobvyklé výboje v některých částech mozku. Projevuje se opakovanými epileptickými záchvaty různého původu.

Epilepsii v MNK-10 najdeme pod označením G40-41.

Epileptický záchvat může dostat kterýkoli člověk v jakémkoli věku. Avšak první záchvat ještě neznamená, že jimi bude trpět i nadále. Na vyšetření je vhodné jít až po druhém záchvatu, aby se dala epilepsie vůbec diagnostikovat. Člověk může mít k epilepsii již vrozené predispozice nebo ji mohou započít úrazy hlavy, mozkové nádory, cévní příhody nebo alkoholismus.

Je několik typů epilepsie a je důležité ji právně diagnostikovat, aby mohla být nasazena vhodná antiepileptika. Pokud nezabírají, a pomohla by operace, je třeba problém řešit neurochirurgicky.

Samotnému záchvatu může předcházet tzv. aura, které se může, ale i nemusí, rozvinout do epileptického záchvatu.

V dnešní době jsou dvě nejpoužívanější dělení epileptických záchvatů:

- Na počátku minulého století byla klasifikace záchvatů dělena na:
 - grand mal – je spíše výjimečný. Epileptik při tomto záchvatu ztratí vědomí a upadne. Dále se projevuje ztuhlostí, změnou barvy kůže následkem výpadků dechu, pokousání jazyka.
 - petit mal – tento záchvat je častější a méně nápadný, okolí ho nemusí postřehnout. Záchvat je provázen krátkou ztrátou vědomí, epileptik zůstává v poslední pozici. Po odeznění pokračuje v činnosti.

- Jacksonský záchvat – je částečný záchvat. Projevuje se křečemi, které začínají v malé části těla, a postupně se rozšiřuje dál.
- psychomotorický záchvat - „*druh záchvatu u epilepsie (komplexní, parciální) s poruchou vědomí. V jeho průběhu pacient vykonává různé automatické pohyby (automatismy), např. mlaskání či komplexnější pohyby a jednání*“⁷
- Mezinárodní liga proti epilepsii dělí záchvaty do dvou hlavních skupin na:
 - záchvaty parciální - začínají v určité části mozku a tím jsou ovlivněna projevy (např. koprnění, křeče, olizování,...)
 - záchvaty generalizované – je zasažena celá mozková kůra. Projevuje se podobně jako grand mal - například bezvědomím, ztuhnutím, křečemi, změnou barvy kůže)

3.5 BALBUTIES

Balbuties neboli koktavost spadá do poruch, při kterých je narušena plynulost řeči. Patří mezi nejtěžší formy narušení komunikačních schopností. Tato forma je velmi nápadná.

Hlasové ústrojí a mluvidla na základě křečí nebo záškubů způsobují, že je mluvený projev dotyčného zadržávaný. Při stresových situacích je koktavost zdatelně vyšší než v klidovém režimu.

3.6 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ A CHOVÁNÍ

Specifické poruchy učení

Specifickými poruchami učení označujeme soubor poruch, které znesnadňují, až znemožňují naučit se číst, psát, počítat, mluvit, porozumět řeči nebo matematicky uvažovat. Žákům tyto poruchy značně komplikují studium. Pokud se poruchy zavčas rozpoznají, lze problém snížit nebo odstranit.

Mezi specifické poruchy učení patří:

- „*dyslexie – specifická porucha čtení*“

⁷ Citace *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf 1998-2020, 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <http://lekarske.slovníky.cz/>

- *dysortografie – specifická porucha pravopisu, až z 95% se vyskytuje ve spojení s dyslexií*
- *dysgrafie – specifická porucha psaní*
- *dyskalkulie – specifická porucha matematických funkcí*
- *dysmuzie – specifická porucha hudebních schopností*
- *dyspinxie – specifická porucha výtvarných schopností*
- *dyspraxie – specifická porucha schopnosti vykonávat složitější úkony (nejčastěji neobratnost).“⁸*

Poruchy chování

„Pod pojmem poruchy chování rozumíme negativní odchylky v chování, kdy jedinec nerespektuje normy chování na úrovni, které odpovídá jeho věku a rozumových schopnostem.

- *ADHD – specifická porucha pozornosti s hyperaktivitou. “⁹*
 - V dětství jsou hyperaktivní a jednají impulzivně, nevydrží sedět na jednom místě - „šijí s sebou“, stále si s něčím hrají, vykřikují,... Tato porucha jim znesnadňuje život osobní, studijní i pracovní. S dospíváním se tyto obtíže mohou mírnit.
- *ADD – specifická porucha pozornosti bez hyperaktivity¹⁰*
 - Osoba s ADD dlouho neudrží pozornost a nechá se velmi snadno rozptýlit okolím. Mohou být nepořádní, mají problémy se zadanou prací jak v kooperaci, tak samostatně. Stejně jako je osoba s ADHD mají ve svém životě s touto poruchou potíže.

3.7 ATYPICKÝ AUTISMUS

Atypický autismus najdeme v MNK-10 pod označením F84.1. Je to oblast autismu, která není doposud přesně definována. Vyznačuje se typickými autistickými rysy. Může být diagnostikována u dětí s těžkou mentální retardací, ale naproti tomu i u dětí s průměrnou

⁸ Citace KOCUROVÁ, Marie. *Specifické poruchy učení a chování: studijní text*. Praha.

⁹ Citace Specifické poruchy chování. In: *ZŠ a MŠ Na Daliborce* [online]. Hořice [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.nadaliborce.cz/sites/default/files/soubory/Specifické%20poruchy%20chování.pdf>

¹⁰ Citace Specifické poruchy chování. In: *ZŠ a MŠ Na Daliborce* [online]. Hořice [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.nadaliborce.cz/sites/default/files/soubory/Specifické%20poruchy%20chování.pdf>

inteligencí, které nemají oblasti výrazně narušené. Osoba s atypickým autismem může například špatně navazovat kontakty, nerozumí běžným situacím, má nízkou až nulovou empatii, ulpívá na věcech/situacích.

Atypický autismus lze diagnostikovat až po třetím roku dítěte. K diagnostice je nutné, aby z oblasti triády, která zahrnuje sociální interakci, komunikaci a zájmy/hry, byly doloženy příznaky ve dvou oblastech, z nichž jedna nemusí být výrazně narušena.

3.8 WILLIAMS BEURENŮV SYNDROM (WILLIAMSŮV SYNDROM)

Jedná se o genetické onemocnění, při kterém část genetické informace chybí, přesněji v sedmém chromozomu.

„WS postihuje svého nositele na celý život a projevuje se celou řadou příznaků. Lidé s WS jsou si velmi podobní, charakteristický pro ně bývá malý vzrůst, široká ústa s výraznými rty, drobný nos, plné líce, hvězdovitý tvar duhovky. Tomuto syndromu se také dříve říkalo syndrom „elfí (skřítkovské) tváře.

Děti s WS mají od narození opožděný psychomotorický vývoj, který se později projevuje zpravidla v úrovni lehké až středně těžké mentální retardace. Lidé s WS bývají až nezvykle společenší, komunikativní a důvěřiví. Mívají dobré vyjadřovací schopnosti s širokou slovní zásobou, ale problémem je pro ně zrakově-prostorové vnímání. Bývají velmi muzikální, hudba je přitahuje a může být vhodným prostředkem k motivaci. Lidé s WS vyžadují celoživotní podporu a málokdy dosáhnou plné nezávislosti.“¹¹

¹¹ Citace *Williamsův syndrom: Edukace dětí s Williamsovým syndromem*. Praha: Willík - občanské sdružení rodičů a přátel dětí s Williamsovým syndromem, 2011.

PRAKTICKÁ ČÁST

Pro praktickou část jsem vybrala dílčí úkony, se kterými se žáci setkávají po celou dobu studia. Je nezbytné, aby tyto základní dovednosti zvládali co nejlépe, bude se od nich odrazet jejich veškerá další práce. Popisovanými úkony u jednotlivých žáků budou skládání, stříhání, vyměřování materiálu, určení směru výroby materiálu, mazání a šití knižního bloku. Pro osvětlení důležitosti úkonů, jsou zde ještě před samotnou prací se žáky, stručně vysvětleny.

Skládání

Knihařská výroba začíná skládáním papíru do harmoniky. Na harmonice si lze nacvičit chování materiálu, tzn. jak se materiál skládá, když jde po směru výroby nebo přes směr. Každý lom je nutné přehladit knihařskou kostkou, tím si zároveň osvojí práci s tímto nástrojem. Knihařská kostka je pro knihařskou práci nezbytným pomocníkem. Kontrola harmoniky může být dvěma způsoby – opticky nebo tak, že na harmoniku položíme například knihu. Pokud harmonika zůstane stát, jsou lomy správně složeny. Přesnost skládání papíru nacvičují na origami.

Při výuce se žáci budou často setkávat se skládáním složek a předsádek. U obou prací je zapotřebí přesnosti.

Stříhání

Studenti se učí jak správně držet nůžky a jak stříhat. Při stříhání je velmi důležité, aby nůžky rozevřeli co nejvíce a dostříhávali až do konce. Tím se minimalizují nerovné hrany.

Žáci nejprve stříhají proužky podle narýsovaných čar a poté odhadem. Při tomto nácviku je důležité, aby nastříhané proužky nebyly zubaté a zároveň by měly být stejně široké.

Správné sestřihávání je důležité hlavně u nastřihávání záložek potahu u krabic a sestřihávání rohů potahu u knižních desek a paspart.

Postupně se žáci učí stříhat na pákových nůžkách na lepenku. Stříhají si zde veškerý materiál (lepenkové přířezy, potah, výlep,...) na přesnou míru. Učí se pracovat s posuvným pravítkem, úzkořezem a zadním dorazem, tak aby efektivita byla co největší. Zajímavé je, že žákům dělá největší potíže se naučit pracovat se zadním dorazem. Míra se zde zadává opačně (zleva doprava) a to způsobuje značené nedorozumění.

Důležité je před stříháním jakéhokoli materiálu, jej nejprve zaúhlovat, tzn. srovnat materiál zároveň s dorazovou lištou a proužek materiálu odstříhnout. Tímto krokem si zajistí

pravý úhel a mají jistotu, že materiál bude naměřen a střižen správně. V těchto případech nelze materiál stříhat nůžkami.

Vyměřování materiálu

Ani vyměřování materiálu není tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát. Tato práce je zaměřena především na přesnost. Některé materiály můžeme vyměřovat podle pravítka, ale nelze to aplikovat u všech výrobků. V takovém případě vyměřujeme papírovým proužkem. Pro využívání tohoto způsobu je potřeba mít dobrý odhad a přesně kopírovat strany výrobku.

Směr výroby

Určení směru výroby je velmi podstatná dovednost. Je to důležitý ukazatel ke spotřebě materiálu a také k výrobě.

Pokud vyrábíme knižní desky, je potřeba aby směr výroby lepenky šel vždy zároveň se hřbetem. Pokud se směr výroby nedodrží, desky se kroutí na opačnou stranu, než je potřeba. Směr výroby lepenky lze poznat buď optickou kontrolou (kdy se podle směru vláken určuje zároveň směr výroby lepenky) nebo manuálně (lepenka se lehce prohne z obou stran, strana, která klade menší odpor, je po směru výroby). V případě použití lepenky na výrobu krabic nebo paspart je vhodné, aby směr výroby šel zároveň s delší stranou. Při nařezávání přes vlákna je nutno použít daleko větší síly, než je u strany, která jde po směru výroby.

U potahu zušlechtěným papírem nebo plátnem je u naprosté většiny knih důležité, aby směr výroby potahu byl taktéž zároveň se hřbetem. Avšak je i výjimka, a tou je obchodní vazba nasazovaná, u které je potah přes směr výroby. To také platí u potahování krabic. Lépe se tak zakládají záložky a krabice nemá tendence se prohýbat dovnitř.

Nejjednodušší zjišťování směru výroby u plátna je, když je odmotáváno přímo z role – směr výroby jde vždy po roli. Pokud však potahujeme z již přiřiznutého plátna, je několik způsobů, jak směr výroby rozeznat – materiál v rohu můžeme natrhnout (tam, kde se lépe trhá, jde osnova) nebo opticky (osnova má rovnoměrné rozestupy a je rovná, kdežto útek je veden podle druhu dané tkaniny a nebývá rovný).

Způsoby zjištění směru výroby u papíru má také několik variant. Nejjednodušší způsob je přehnutí papíru – z jedné strany se vytvoří menší slza (tak jde směr výroby) a když přehneme papír z druhé strany, vytvoří se slza větší, papír tak klade větší odpor. Důležité je u této varianty papír nezlomit ani silou nepřeložit. Tento způsob je nejpoužívanější. Dalším způsobem je navlhčení stran papíru. Ta strana, která zůstane rovná, nám určuje směr výroby.

Druhá strana se zvlí. Posledním a nejméně používaným způsobem je natržení papíru. Po vláknech papír dokážeme natrhnout poměrně rovně – vlákna nás vedou. Kdežto přes směr výroby papír rovně natrhnout nedokážeme.

Mazání materiálu

Na knihařské dílně se používá několik lepidel – škrob, RP, arabol, kliš nebo disperzní lepidlo. U všech druhů lepidel je nutné, aby materiál byl řádně promazaný. Avšak každé lepidlo způsobuje naprosto odlišné chování mazaného materiálu. Zkušenostmi si žáci osvojí jaké lepidlo, je na daný materiál nejvhodnější, aniž by porušili základní technologické postupy. Poté s tím mohou počítat při vyměřování materiálu (již budou vědět, jak moc se který materiál u daného lepidla vytahuje a o to menší kus potahu si ustříhnou).

Základní pravidlo pro mazání jakéhokoli materiálu je, aby jej mazali od středu do stran. Pokud by štětec táhli například s okrajem materiálu, hrozí podmazání a tím pádem znehodnocení materiálu i výrobku.

Velmi důležité při práci s lepidly je mít čisté ruce a stůl. Když si namazaný materiál přidržujeme, musíme na to brát zřetel a v žádném případě se nesmí lepidlo dostat na lícovou stranu. Ruce se musí buď rychle otřít nebo si materiál přechytit jinak.

Šití knižního bloku

Správně ušitý knižní blok je základní a nejdůležitější část knihy. Žáci se učí šít na jednoduchých sešitech, které se šijí na „8“. Nacvičují zde vpichování přesně do lomu složky a správné utahování. Dále už šijí knižní blok na tkanice a později na zapuštěné motouzy.

Šít knihu začínají od poslední složky, vždy od paty. K šití je nutné se také naučit knihařský uzel. K šití patří volba příslušné nitě a jehly. Správně ušitá kniha je 50% úspěchu celé knižní vazby. Je nezbytné, aby tento krok dokonale zvládali.

4 KAZIUSTIKA CHLAPCE Č.1

Chlapec č. 1 je student se speciálními vzdělávacími potřebami, které vyžadují vysokou míru podpůrných opatření (stupeň 4) s nezbytností využití podpory asistenta pedagoga a nastaveného individuálního vzdělávacího plánu.

Chlapec žije v úplné rodině, která mu poskytuje veškerou potřebnou péči. Má starší zdravou sestru, která se již osamostatnila.

Základní diagnóza chlapce je spastická kvadruparetická mozková obrna. Negativně ovlivnila oblast jemné i hrubé motoriky. Převážně se pohybuje na mechanickém vozíku, avšak pokud se něčeho či někoho drží, je schopen ujít kratší vzdálenost. K tělesnému postižení je přidružena atrofie zrakového nervu. V souvislosti se souběžným postižením přetrvávají poruchy vizuální percepce, percepčně motorické koordinace a prostorově plošné orientace. Deficity pozornosti v kombinaci s pomalým tempem ovlivňují každodenní fungování.

Chlapec má diagnostikovanou lehkou mentální retardaci a epilepsii. Jeho řeč je balbutická, formálně správná s jednodušším vyjadřováním. Ve stresových situacích se zadržává. Ze specifických poruch učení je chlapec dále znevýhodněn dyslexií, dysgrafií, dysortografií a dyskalkulií.

Chlapec je velmi společenský a pozitivně přizpůsobivý. Jeho sociální návyky jsou velmi dobré. Ve škole se mu líbí, studuje zde čtvrtý obor. Předchozí tři obory byly kategorie E. Knihař je jeho první obor z kategorie H.

4.1 PRÁCE S CHLAPCEM Č. 1

Pobyt ve škole a výuku je vždy nutné přizpůsobit aktuálnímu zdravotnímu stavu chlapce. I v běžných denních činnostech je odkázán na pomoc druhé osoby. Během vyučování je třeba chlapci umožnit relaxační chvílky nebo změnu polohy těla. Při plnění i náročnějších úkolů je velmi trpělivý. Na samostatnou práci potřebuje více času, je snadno unavitelný. Je potřeba respektovat jeho psychomotorické tempo, zrakové obtíže, poruchu pozornosti a zvýšenou unavitelnost. Potřebuje bezkonfliktní příznivé režimové prostředí. Je nezbytné vedení v kombinaci s příležitostmi k samostatnému rozhodování. Na veškerou školní práci je potřebné chlapci poskytnout dostatek času – navýšení až 75% časové dotace.

Skládání

Chlapci byl přeložen první sklad, kterého se poté musí co nejpřesněji držet. Postižení jemné motoriky a zraku mu toto práci neulehčuje. Chlapec si při veškeré práci naklání materiál k pravému oku. Z počátku bylo nutné chlapci ukazovat krok za krokem, jak harmoniku skládat. Největší problém byl s otáčením papíru. Měl tendence papír spíše svinovat. Postupným trénováním a slovní navigací byl schopen harmoniku složit.

Další nácvik skládání byl ve formě jednoduchých krabiček a sáčků. Také mu byl přistříhován větší kus materiálu, který mu skládání usnadňoval.

Skládání listů papíru do složek chlapci nečiní větší potíže.

Při všech těchto úkonech si chlapec dobře osvojil práci s knihačkou kostkou.

Stříhání

Chlapec nemá vyhraněnou laterální. Chvíli stříhá levou rukou chvíli pravou.

Chlapec má k dispozici pravítko pro slabozraké. Podle něhož si papír rozměřoval s rozestupem 3 cm od sebe z obou stran. Při spojování těchto znamének, bylo nutné jej kontrolovat a upozorňovat, aby si hlídal značky na obou stranách. Při tomto rozměřování používal silné fixy tmavých barev. Podle čar, které si vytvořil, byl schopen papír nastříhat na proužky.

Tím, že je chlapec velmi snaživý, tak sám neřekne, že je již unavený. Jakmile se přestával držet čar, byla mu změněna činnost, před kterou se protáhl, vyklepal ruce a odpočinul si.

Při pokusech stříhání proužků bez naznačených čar nebyly žádné výsledky, proto i nadále si papír rozměřoval.

Vzhledem k postižení není možné, aby chlapec sám stříhal na pákových nůžkách na lepenku. Materiál za něj stříhá asistentka pedagoga.

Vyměřování materiálu

Materiál, který lze vyměřit pravítkem pro slabozraké, si chlapec zkouší vyměřovat sám. K dispozici má asistentku pedagoga, která ho slovně navádí. Problémy občas nastávají, když je řeč o délce a šířce výrobku či materiálu. Tyto míry nedokáže rozeznat. Také při slovním navádění nepoužíváme pojmy pravá a levá strana, ale strany určujeme formou „od okna“ a „od dveří“.

V tomto školním roce se taktéž častěji objevují problémy s mírami. Nejde jen o zapamatování rozměrů u daných výrobků, ale spíše o rozeznání konkrétních délkových

jednotek a odhadu. Například chlapec má před sebou potažené desky, kde plátno je na desce v šíři 25 mm. Při dotázání se, kolik plátno zasahuje na desku je odpověď 7 mm.

Směr výroby

Vada zraku a jemné motoriky chlapci znesnadňuje, až znemožňuje rozpoznávání směru výroby. Jediný materiál, u kterého je směr schopen rozeznat, je lepenka. U ostatních materiálu za něj směr výroby určujeme s asistentkou.

Mazání materiálu

Materiál by se měl správně mazat ve stoje, což chlapec nemůže. Proto je mu vždy zvolen takový formát, který zvládne namazat v sedě. Sám musí sdělit, co vše k mazání bude potřebovat (makulaturní papír, štětec, druh lepidla a knihařskou kostku). Lepidlo má v takové nádobě, aby se zabránilo jejímu převrhnutí. Sám je tak schopen materiál namazat, jen je potřeba chlapci případně říct, kde je ještě potřeba nanést lepidlo.

Šití knižního bloku

Chlapci je nutné šití rozměřit, místa vpichu vyznačit silným fixem a složky šídlem předpíchnout.

Sešity šité na „8“ šil tzv. v ruce. Složku měl rozevřenou souběžně s hranou stolu a jednu část sešitu zatěžkanou závažím. Nit je nutné mu odměřit a jehlu navléknout. Sešit zvládne ušít a nitě utáhnout. Uzlík je potřeba udělat za něj.

Při šití knižního bloku je postup skoro stejný jako u šití sešitu. Šití je chlapci rozměřeno, označeno a předpíchnuto. Složky však šije na knihařském stávku s nataženými tkanicemi. Jedna část složky je zatěžkána závažím. Druhá část složky je k tkanicím přichycena kuličky. Při začátečním nácviku bylo chlapci vysvětleno a názorně několikrát ukázáno, jak se blok šije. V případě chybného šití, mu to bylo vysvětleno znovu. U knižního bloku je nutné všechny složky zapošívát. Po každém došití složky, si sám řekne, že potřebuje složku zapošít. Při navazování nití za chlapce děláme uzlíky. Při samostatné práci již šije prakticky sám. Když potřebuje udělat nějaký úkon, sám si řekne. Avšak šití se mu již neupravuje, dokud si sám nevšimne případné chyby a nepožádá o rozpárání k chybnému kroku.

5 KAZUISTIKA CHLAPCE Č. 2

Chlapec č. 2 je student se speciálními vzdělávacími potřebami a jsou mu poskytnuta podpůrná opatření s převahou ve 3. stupni. Po dobu výuky má k dispozici asistenta pedagoga. Na některé předměty byl chlapci vytvořen individuální vzdělávací plán.

Chlapec žije v úplné rodině. Má mladšího zdravého bratra. Rodina chlapci poskytuje veškerou potřebnou podporu v osobním i studijním životě.

Chlapci byl diagnostikován atypický autismus. Mírné deficity se projevují ve všech oblastech rozvoje. Zásadní deficit se projevuje v oblasti sociálních, komunikačních a řečových dovedností. K diagnóze je přidružena vývojová porucha motorických funkcí, zasahující nejvíce do hrubé motoriky.

Kognitivní schopnosti chlapce jsou v pásmu lehkého mentálního opoždění. Lepší výkony spadající do pásma normy jsou z oblasti kvantitativního a abstraktně vizuálního myšlení. Mimo normu je oblast verbálního myšlení, vážne především porozumění a oblast krátkodobé paměti.

Vyučujícího chlapec vnímá jako autoritu. Dokáže se ve školním prostředí podřídít kladeným požadavkům a ochotně jim vyhoví. Ve škole se snaží uspět, avšak je velmi úzkostný a má obavy ze selhání a z neúspěchu. Při práci se neustále ujišťuje, zda ji dělá správně.

Chlapec na obor Knihař nastoupil hned po ukončení povinné školní docházky na základní škole. Zpočátku měl strach z nového prostředí a jemu prozatím neznámému režimu – nevěděl, co se bude dít, jaký bude program. Byl často nesoustředěný. Postupnou aklimatizací jeho obavy vymizely.

5.1 PRÁCE S CHLAPCEM Č. 2

Efektivita výuky je zajištěna klidným individuálním přístupem s přiměřeným množstvím práce, s možností individuálního tempa, dovysvětlením, individuálním procvičováním učiva s podporou asistenta pedagoga a možností relaxačních chvil.

Chlapci je nutné předem každý krok individuálně ukazovat a popisovat. Pokud ale je ukázka nebo popis delší, velmi rychle ztrácí pozornost. Pozornost příliš neudrží ani při práci. Při výrobě bývá zbrklý, což se bohužel odráží na kvalitě odvedené práce. U samostatné práce si často nevěří. U žádného předmětu nemůže pracovat pod stresem. Chlapec v těchto případech je nervózní a říká, že to nezvládne, že je to těžké a že chce něco jiného. Také v těchto situacích si začíná povídat sám pro sebe. Občas udeří s nějakým předmětem. Uklidnit

ho v těchto situacích lze tak, že se s ním začneme povídat o věcech, co má rád – hudba, auta, filmy, pohádky... Velmi rád si také prohlíží noviny, kde jsou loga obchodů. Tyto noviny často používáme jako makulaturní papír a tak se velmi často stává, že místo potřebné práce si chlapec listuje v novinách a s velkým nadšením k tomu vypráví. V takových případech ho chvíli necháváme a pak ho navracíme zpět k práci.

Přestože je chlapec velmi dobře vychovaný, má tendence brát si vše co zrovna potřebuje, i když už to má připravené jeho spolužák. To občas vyústí v menší problém. Někteří jeho spolužáci to chápou a přátelsky mu sdělí, že to je jejich přichystaný materiál a nemůže si ho vzít. Chlapec se sám okamžitě omluví. Ale v případě když vezme takto materiál spolužákům, kteří mají diagnostikovaný autismus, nastává boj s větrnými mlýny.

Skládání

Skládání chlapci nečinilo větší potíže. Harmoniku i listy do složek skládal sám. U této činnosti dokázal vydržet. Dokud měl před sebou papír, tak skládal.

Menší problémy nastaly až u skládání origami. Když s někým krok po kroku skládal, bylo vše v pořádku. V případech, kdy měl stejný výrobek složit sám, nastoupila opět nejistota. Po chvíli relaxace a uklidňování nakonec požadovaný výrobek sám složil, ale méně kvalitně, než když se skládalo zároveň s ním.

Stříhání

Chlapec je levák a stříhá nůžkami, uzpůsobenými pro leváky. Stříhání chlapce bavilo.

Podle vyznačených čar stříhal přesně. Při stříhání proužků odhadem taktéž nebyly žádné větší výkyvy. Odhad má velmi dobrý.

Přestože chlapce zajímají veškeré stroje, z počátku měl strach se stříháním na pákových nůžkách na lepenku. Tento strach se nám povedlo odbourat a naučit ho pod dohledem na pákových nůžkách samostatně pracovat. Stále však při potřebě přistříhnout menší proužek materiálu, sahá po nůžkách. V těchto případech ho musíme doslova vyhnat s materiálem na pákové nůžky.

Vyměrování materiálu

Chlapec má s vyměrováním materiálu velké potíže. Přestože je velmi chytrý a má fotografickou paměť, je velmi těžké od něj dostat správnou odpověď na velikost záložek apod. Nerozeznává pojmy délka a šířka, i přesto, že je mu to několikrát vysvětleno. Reaguje, až když se mu pravítko přiloží na vyměřovaný materiál.

Na tabuli mívají rozkreslený výrobek i s mírami. Chlapec vezme v potaz první číslo, na které mu padne zrak a s tím chce pracovat. Je potřeba ho stále navádět, abychom se dobrali ke správnému výsledku.

Vyměřování materiálu s proužkem lze jen v případě, kdy mu je krok po kroku popisováno, co má dělat. Avšak je to činnost, se kterou ještě nemá tolik zkušeností a je tedy možné, že si tento způsob časem osvojí.

Směr výroby

Chlapec dokáže určit směr výroby prohnutím lepenky. U papíru má tendence papír přeložit úplně. V tomto případě nemá úplně cit k rozpoznání. Avšak s asistencí dokáže rozeznat, kdy papír vytvoří menší „slzu“ a tím směr výroby rozpozná.

U pláten, pokud není přímo z role nebo nemá okraj, směr výroby nedokáže rozpoznat i když nemá žádnou zřetelnou vadu. Nevidí rozdíl mezi osnovou a útkem. Proto mu je převážně vybíráno plátno s okrajem, aby byl co nejvíce samostatný a dokázal si poradit.

Mazání materiálu

V tomto je chlapec poměrně samostatný. Sám si připraví makulaturní papír, vhodné lepidlo a štětec. Materiál namaže poměrně dobře, jen je potřeba čas od času ho upozornovat aby si více otřel štětec o nádobu. Je zvyklý ihned po sobě vše uklízet, na úkor namazaného materiálu, který pak bývá nutné domazat. Nelze mu vysvětlit, že u této práce je zapotřebí nejdříve materiál řádně nalepit a pak teprve si může uklidit.

Šití knižního bloku

Šití sešitu na „8“ šlo chlapci dobře. Sám si odměřoval nit, navlékal jehlu, šití utáhl a udělal uzlík. Měl radost, když se mu nějaký povedl a mohl ho přinést ukázat domů.

Při vyměřování šití u knižního bloku chlapci zatím pomáháme. Šije zatím jen na tkanice, blok je schopen sám ušít. Občas je jen nutné pohlídat správné utažení při navazování nití, ale zbytek bez větších obtíží zvládá sám.

6 KAZUISTIKA CHLAPCE Č. 3

Jedná se o chlapce se speciálními vzdělávacími potřebami, jehož primární diagnózou je vrozené genetické onemocnění Williams-Beurenův syndrom. Vzhledem k diagnóze má 3. stupeň podpůrných opatření a na některé předměty byl chlapci vypracován individuální vzdělávací plán.

Chlapec žije v neúplné rodině s matkou a dvěma sestrami. Chlapec má ještě dva starší bratry, kteří už mají své rodiny.

Williams-Beurenův syndrom byl chlapci diagnostikován v devíti letech. Od tohoto syndromu se pak odvíjí dílčí postižení, mezi které patří lehké mentální postižení, tělesné postižení, vada řeči s dysfatickými rysy. Oslabení v oblasti grafomotoriky a vizuomotorické koordinace, ADHD, zvýšená unavitelnost a těžký stupeň dysgrafie.

Mezi tělesné postižení chlapce patří centrální koordinační porucha, hypotonie a oslabení jemné a hrubé motoriky.

Po psychologické stránce má chlapec stabilní osobnost bez neurotických příznaků. Intelkt a dosavadní znalosti v pásmu lehkého mentálního postižení. Je zhoršený ve všech oblastech intelektu.

Vzhledem k diagnóze se chlapec potýká i se specifickými poruchami učení - dysgrafií a dysortografií.

6.1 PRÁCE S CHLAPCEM Č. 3

V závislosti na diagnóze má chlapec pomalejší pracovní tempo a je potřeba mu na práci nechat dostatek času – navýšení časové dotace až 50%. Při plnění úkolů je nutné častěji kontrolovat jeho soustředění a odváděnou práci. V rámci výuky je vhodné využívat změnu činnosti a pohybové uvolnění.

Skládání

Při skládání harmoniky se chlapec velmi snažil, avšak i přesto se objevovaly určité nepřesnosti. Z počátku měl při skládání stejný problém, jako chlapec č. 1. Měl tendence harmoniku svinovat. Po několika opakováních a názorných ukázkách, již systém skládání pochopil. Práce s knihařskou kostkou mu jde dobře.

Jednoduché origami, které znal, dokázal složit bez větších problémů. U složitějších výrobků bylo překážkou spíše pochopení skládání, než samotné sklady. S žákem se tyto výrobky nacvičovaly názorně krok po kroku. Posléze jsme přešli na slovní navádění kroků s

průběžnými dotazy, jak by postupoval dál. Pokud se spletl, byl opraven a tak se pokračovalo až do úplného pochopení.

Skládání listů do složek chlapec zvládl sám.

Stříhání

Proužky při stříhání podle naznačených čar, byly poměrně přesné. Občas se stalo, že byly sem tam zubaté, snaha se však zapřít nedala.

Proužky bez vyznačení dopadly trochu hůře. Chlapec nemá příliš dobrý odhad, ale snaha o udržení rovného stříhu byla zjevná.

Pokud stříhal delší dobu, nastupovala únava a výsledná práce tak ztrácela na kvalitě. V takových případech se šel protáhnout a odpočinul si.

Na pákových nůžkách stříhá samostatně podle posuvného pravítka a úzkořezu. Přistříhávání materiálu přes zadní doraz se zatím neseťkalo s pochopením.

Vyměřování materiálu

V porovnání knihařské výroby a technologie si chlapec nedokáže poznatky propojit. V technologii převážně postupy a rozměry zná, ale v praxi tápe. I přes názorné ukázky a opakování postupů a rozměrů, se chlapec při samostatné práci ztrácí. Pomíjí záložky i potřebnou šíři materiálu.

Při vyměřování materiálu pravítkem si není vůbec jistý kam pravítko přiložit a co má změřit. Pletou se mu pojmy délka a šířka. Při vyměřování materiálu na stole si jej naprosto nelogicky vyměřuje uprostřed materiálu. Tato varianta není jen neekonomická, ale v první řadě mu práci stěžuje. Když je chlapec opraven a je mu znovu vysvětleno, jak to má udělat, aby si ušetřil práci i materiál, vše odsouhlasí, že už to chápe. Avšak sotva se člověk otočí, dělá to samé, co mu bylo předtím opraveno. Při nacvičování nových výrobků (ať už jde o vyměřování materiálu nebo technologické postupy) je nutné ho mít stále pod dohledem a opravovat ho ihned jak udělá chybný krok, aby si nenacvičil špatné návyky, kterých by se poté těžko zbavovalo.

Vyměřování podle papírového proužku je pro něj o trochu jednodušší. Na proužek si podle pravítka vyznačí záložky a od těchto značek je více méně schopen se odrazit k dalšímu postupu. Při přiložení proužku na výrobek je pro něj jednodušší si představit, kam až má potah zasahovat.

Směr výroby

Pouze zrakem podle vláken nedokáže na lepence rozeznat směr výroby. Směr tedy určuje výhradně lehkým prohnutím lepenky. Ten samý problém má při určování směru u pláten, pokud není z role nebo nemá okraj. V těchto případech si chodí pro pomoc. Určování směru u papíru mu jde dobře, rozezná, kdy papír utvoří větší slzu a kdy menší.

Menší potíže nastávají, kdy směr výroby sice rozezná, ale již neví jak materiál stříhnout. Pro větší názornost je vyzván, aby si přiložil výrobek na materiál tak, aby hřbet byl zároveň se směrem výroby. Po chvilce nejistého přikládání se zorientuje a dále pracuje.

Mazání materiálu

Chlapec si připraví makulaturu a štětec. U zvolení správného druhu lepidla občas zaváhá. Materiál maže vcelku dobře. Při menší nepozornosti se občas stane, že materiál nedomaže v celé ploše. Není to nic, co by se nedalo napravit. Jediné na co si musí dávat větší pozor je, aby udržoval pořádek na stole.

Šití knižního bloku

Při šití měl chlapec ze začátku problém vpíchnout přesně do lomu složky. Častým trénováním se přesnost postupně začala zlepšovat. V utahování nití má ještě mírné rezervy.

Vyměření šití knižního bloku zvládne sám. Při šití je potřeba chlapce hlídat, zda pořádně utahuje a nezapomíná zapošívát. Jelikož ušít knižní blok trvá trochu déle a je to relativně monotónní práce, chlapec ztrácí pozornost. Je potřeba ho kontrolovat a v případě chybného kroku mu vysvětlit, proč se tak stalo, a na co si musí dávat pozor.

7 KAZUISTIKA DÍVKY Č. 1

Dívka č. 1 je studentka se speciálními vzdělávacími potřebami, které vyplývají ze souběžného postižení více vadami. Jsou jí poskytnuta podpůrná opatření převažující 4. stupně.

Dívka žije v neúplné, sociálně velmi slabé rodině s matkou. Je nejmladší z šesti sourozenců. Má jednu sestru a čtyři bratry.

Dívka má diagnostikováno středně těžké zrakové postižení a specifickou poruchu chování a pozornosti – ADHD. Zraková vada je kompenzována brýlemi, které musí nosit celodenně. Ve výuce pracuje zrakově, je zvyklá používat kompenzační pomůcky - např. lupa se světélkem, sklopná deska, sešity se širšími linkami, tablet).

Dívka dále pravidelně dochází na psychoterapie. Jejímu psychickému stavu dlouhodobě dominuje nestabilní sebepojetí v rámci vývojově podmíněné adolescentní krize. Zvýšená míra stresu a životní zátěže (především emoční) u ní může vyvolávat krátkodobé intenzivní propady psychického stavu. Tyto stavy se projevují nervozitou, třesem, pláčem a negativním sebepožíváním. Negativně ovlivňují její běžné fungování a omezují ji ve schopnosti přiměřeného zvládnání společenských a studijních nároků.

Na střední školu dívka nastoupila po dokončení základní školy. Její aklimatizace na škole byla poměrně rychlá, neboť do školy docházejí i dva její bratři.

7.1 PRÁCE S DÍVKOU Č. 1

Při výuce je potřeba laskavý a trpělivý přístup. Velmi špatně snáší křik. S ohledem na souběžné postižení více vadami je podstatná tolerance navýšení časových limitů při plnění úkolů a respektovat její individuální pracovní tempo. I přes diagnózu ADHD je schopna své chování až nezvykle dobře ovládat. Při práci je potřeba dívku chválit a motivovat.

V celkovém pojetí je ve škole spíše tišší a vyzáruje z ní nejistota. Je jen málo pedagogů, za kterými se nebojí přijít a o něco je poprosit.

Skládání

Protože dílně není možnost stolů se sklopnou deskou, dívka se k práci staví tak, aby na ni co nejlépe viděla. Dostatek světla je zajištěn sezením u okna, v zimě je regulováno osvětlením.

Dívka se při skládání harmoniky velice snažila. I přes zrakovou vadu ji měla složenou poměrně přesně, stejně tak skládání listů do složek. Práci s knihařskou kostkou si rychle osvojila.

Při skládání složitějších origami se objevovaly menší nedostatky v přesnosti skladů, avšak vzhledem k jejímu handicapu, byla práce nadmíru zdařilá.

Stříhání

Dívka při práci také používá pravítko pro slabozraké. Rozměření zvládá sama, znaménka si vyznačuje silnější tužkou. Podle vyznačených čar pomalým tempem stříhala přesně. Bez naznačení proužky také dopadly poměrně dobře. Převážně se snažila, aby proužky byly co nejrovnější. Občas dívce trochu nevyšla šířka proužku, ale ve výsledku práce dopadla dobře.

Na pákových nůžkách si umí nastavit potřebné míry. Když si není jistá, poprosí o kontrolu.

Vyměřování materiálu

Podle svého pravítka je schopna vyměřit jakýkoli materiál. Vzhledem ke zrakovému handicapu si vyměřovaný materiál zaokrouhluje na celé centimetry. Z technologie si pamatuje potřebné míry k danému výrobku a tak se nemusí spoléhat na nákres na tabuli.

Vyměřování papírovým proužkem dívce nečiní žádné potíže. Jemnou motoriku má velmi dobrou. Silnější tužkou si na proužku vyznačí čárky a míru si sama poté přenesla na pákové nůžky.

Směr výroby

Směr výroby lepenky dívka rozpoznává pouze prohnutím lepenky, viditelná vlákna jsou pro ni moc malá. U papíru pomocí lehkého přehnutí jí určení také nedělá větší potíže. Pouze u plátna, pokud není přímo z role či nemá okraj, jí směr výroby určujeme my.

Pokud si není u nějakého materiálu směrem výroby jistá, přijde se zeptat.

Mazání materiálu

Dívka s mazáním materiálu nemá žádné potíže. Ví, které lepidlo má kdy použít a veškeré potřebné pomůcky i nářadí má vždy vzorně připravené. Na materiál nanáší vhodnou vrstvu lepidla a její výrobky jsou čisté. Na stole si průběžně udržuje pořádek a zamezuje tak znehodnocení výrobku.

Šití knižního bloku

Při šití sešitu na „8“ byla samostatná. Stačilo jí jednou názorně ukázat, jak se šije a dívka pak již pracovala samostatně. K navlékání jehly používá ruční navlékač nití. Občas se jí nepovede navlékač prostrčit okem jehly a poprosí o pomoc. Šití dostatečně utahuje a uzlíky jí nečiní žádný problém.

U šití knižního bloku je potřeba dívce zpočátku trochu pomáhat s vyměřováním šití. Stačilo jí však jen nasměrovat a přidršet tkanice. Pomocné značky si na hřbetech složek a uvnitř složek vyznačuje silnější tužkou. Knižní blok tak ušije prakticky bez cizí pomoci. Dostatečně nitě utahuje, nezapomíná zapošívát a knihařský uzlík po nácvičku zvládá velmi dobře.

ZÁVĚR

V závěrečné práci jsem se věnovala způsobu výuky Knihařské výroby. Pro porovnání jsem záměrně vybrala dílčí úkony, které žáky budou provázet po celé studium. Při popisu práce s jednotlivými žáky na stejných úkonech je názorná nejen rozdílnost jejich potřeb, ale také rozmanitost složení třídy.

Cílem práce bylo navrhnout způsob výuky Knihařské výroby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jak již bylo naznačeno, každý žák je individualita. Přesnou předlohu, která by byla použita komplexně, nelze pro všechny použít. Tento způsob by mohl možná fungovat v hlavním vzdělávacím proudu, kde by nebyl žádný znevýhodněný žák. Ve škole zaměřené na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami to nelze aplikovat v plném rozsahu. Navržení způsobu výuky těchto žáků tedy nespočívá úplně v tom, aby byl navržen jednotný způsob pro všechny, ale spíše naleznout různé způsoby, tak aby se vyšlo vstříc všem. Základem je mít v zásobě několik možných způsobů, jak danou práci udělat, žákům je postupně předvést a nechat na nich, který způsob jim bude nejvíce vyhovovat.

Je mnoho způsobů jak žákům práci ulehčit či přizpůsobit. K takovéto pomoci není vždy potřeba nějakých zvláštních pomůcek, ale v mnohých případech si lze vystačit s běžnými věcmi. Velmi dobrým pomocníkem může být obyčejný kolíček na prádlo, závaží nebo špendlík. Velmi dobře poslouží i silnější tužka nebo fix pro vyznačení. Mezi nejpoužívanější pomůcky patří proužky z plastu, nebo lepenky přistřižené na určité míry. Ulehčí práci při vyměřování záložek nebo odsazení u knižních desek. Dalšími nezbytnými pomocníky při ulehčení práce jsou dřevěná prkénka, papírová lepicí páska, trojúhelník nebo papírové proužky.

Nejlepšími pomocníky jsou právě ty věci, které máme při ruce. Každá práce tak může mít stejný postup, i když každý půjde jinou cestou. Rozmanitost této práce je nepopiratelná.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

1. ADAMUS, Petr, Alica VANČOVÁ a Monika LÖFFLEROVÁ. *Poruchy autistického spektra v kontextu aktuálních interdisciplinárních poznatků*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7464-957-8.
2. BARTOŇOVÁ, Miroslava. SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ. *Specifické poruchy učení a chování*. Opava, 2019, 134 s. CZ.02.2.69/0.0./0.0/16_015/0002400.
3. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vzdělávání žáka s SVP*. Praha: Raabe, [2016]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-213-4.
4. KOCUROVÁ, Marie. *Specifické poruchy učení a chování: studijní text*. Praha.
5. MARTINOVSKÁ, Jana. *Učební text pro odborný výcvik - obor knihař, 1. ročník*. Praha, 2018. Bakalářská práce. České vysoké učení technické, Masarykův ústav vyšších studií. Vedoucí práce Doc. Ing. David Vaněček Ph.D.
6. RÖDEROVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
7. RÖDEROVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-159-1.
8. STŘEDNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA ALOYSE KLARA,. *6. Učební osnova: přílohy ŠVP*. Praha, 2018, 89 s. Knihař 34 – 57 – H / 01.
9. STŘEDNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA ALOYSE KLARA,. *Školní vzdělávací program - Knihař*. Čj. 369/2018. Praha, 2018, 15 s. Knihař 34 – 57 – H / 01.
10. ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-340-6.
11. ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Portál, 2011. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-889-0.
12. *Williamsův syndrom: Edukace dětí s Williamsovým syndromem*. Praha: Willík - občanské sdružení rodičů a přátel dětí s Williamsovým syndromem, 2011.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. *Časopis Zora: časopis pro zrakově postižené* [online]. Praha: SONS ČR, 2001, **85**(14) [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://dspace.specpeda.cz/bitstream/handle/0/663/259-261.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. *Dětská mozková obrna* [online]. Praha: PHK MARKETING, 2020 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <http://www.detska-mozkova-obrna.cz/>
3. *Metodický portál RVP* [online]. Evropský sociální fond a státní rozpočte ČR., 2020 [cit. 2020-03-01]. Dostupné z: <https://rvp.cz/>
4. *MNK-10* [online]. (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2019 [cit. 2020-03-08]. Dostupné z: <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
5. *Nemocnice Na Homolce* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://www.homolka.cz/>
6. *Specifické poruchy chování*. In: *ZŠ a MŠ Na Daliborce* [online]. Hořice [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <https://www.nadaliborce.cz/sites/default/files/soubory/Specifické%20poruchy%20chování.pdf>
7. *Společnost E* [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <http://www.spolecnost-e.cz/>
8. *Střední škola a Mateřská škola Aloyse Klara* [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://aklar.cz/>
9. *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf 1998-2020, 2020 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Martinovská

Název kurzu: Studium v oblasti pedagogických věd - speciální pedagogika (CŽV DVPP SPPG)

Název práce: Výuka předmětu Knihařská výroba pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh:29

Celkový počet stran příloh:0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 9

Počet ostatních zdrojů:0